

ANTON PANN de Lucian Blaga

Ce să-l fi determinat oare pe Lucian Blaga să aleagă pentru portretul generic al poetului tocmai pe Anton Pann, a cărui viață — știm — epic aventuroasă este prea puțin dramatică?

Cîntărețul de strănă de la Biserica Lucaci înfiora cu cîntece de lume pe petrecăreții din bătrînele grădini ale Filaretului, bătea tirgurile vinzîndu-și cărțile atît de bogate în păremii și pilde, fiind culegător, prelucrător, tipograf și vînzător al celor auzite, niciodată crezînd despre sine că ar fi fost mai mult decît un simplu colporteur: „de la lume adunate și iarăși la lume date”. A fost un suflet simplu, fără veleități prea înalte, neștiind cît este de plin de haruri, bucurîndu-se, în viața lui de peregrin epicureu, de darurile pămîntești și lumești, și stingîndu-se, înîmplător, în timpul unei epidemii de tifos. Opera lui este aceea a unui senzual al vorbeii și poveștii cu tîlc și dă cititorului aceeași poftă de viață, înțelepțește așezată într-o morală practică, fără vreo zare metafizică — dacă vrem să utilizăm expresia creatorului care a făcut din el personaj dramatic.

Or, creatorul își surprinde personajul în Scheii Brașovului, unde îl azvîrlise un scandal amoros — psaltul fugise cu o călugăriță de la o minăstire de dincoace de munți. Aici ar fi fost tot cîntăreț de strănă, la Biserica Sf. Nicolae. Să nu fi ținut seamă Epitropia de afurisenia vlădicii? Personajul istoric este chemat însă să devină personaj literar, și încă de natură exemplară; artistul sărac, silit să-și vîndă producțiile pe te miri ce editorilor, îngroșînd pungile acestora, el avînd să poarte un alean și un dor nestins de așezare și de neașezare, împărțit între dorința de a fi temei al unei familii și de a împărți romantic dreptatea, haiducește. Anton Pann-personajul literar este un neliniștit al existenței, pînă la suferință, o natură mereu ademenită de depărtări și neîmpăcată cu tangibilul. Rana pe care o capătă de la un soț gelos e semnul în carne al unei răni simbolice — căci sufletul poetului e ca o rană deschisă, sensibil, adică, la cele mai subtile revelații

ale spiritului și la cele mai ușoare zvonuri ale naturii. „Dealtfel, o rană care răspunde într-un cîntec rămîne în viața noastră mai mult sub chipul unei bucurii decît al unei suferințe” — spune eroul.

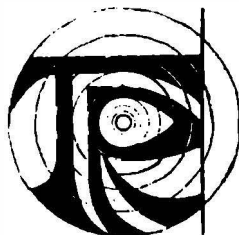
Drama lui Anton Pann-personajul literar este drama omului înzestrat care se dăruie lumii cu fervoarea unei conștiințe atâteaînțelegătoare și a unui suflet arzînd de iubirea pentru semenii. Nestatornicia lui Anton Pann-personajul istoric devine expresia unei statornicii la cel literar; bucuria cu care îi citim cărțile este reversul suferinței celui ce s-a împărțit din suferința lumii. Dîndu-i această conștiință de sine care să răspundă într-un plan transcendent, autorul trebuia să-i schimbe și destinul, să i-l grăbească printr-o altă înscenare a morții — împrejurare închipuită a sfîrșitului personajului istoric, dar necesară celuilui literar. Verosimilul și veridicul, în acest caz, sînt valori convertibile; căci dacă prin operă omul devine deținătorul unei vieți simbolice, avem credința că la fel de îndreptățit este și personajul literar să spună „așa vin totdeauna toate împrejurările, că trebuie să mi le fac”. Poate că prin piesă ni se mărturisește — grație lui Blaga — un Anton Pann pe care-l cunoaștem doar din mărturii. Și dacă mărturiile ne spun despre adevăr, mărturisirea e însuși adevărul.

Spectacolul TV semnat de Cristian Munteanu e un exemplu cum nu se poate mai grăitor de neînțelegere a dramei lui Blaga, și implicit a personajului central. Cheia realismului, cu care regizorul a vrut să ne descuie comoara de frumusețe a operei, e totalmente nepotrivită. Piesa este o ficțiune, un vis al unui poet despre alt poet și totodată despre sine, urzeala sa este, așadar, simbolică, și s-ar fi cerut o punere în scenă care să concretizeze o alchimie mai subtilă de ceremonial și fantastic, atît de specifice visului. Actorii distribuiți — la ea înîmplare — joacă și ei cum îi taie capul, nestructurați de vreo idee regizorală, și ca atare nedisciplinați. Fiecare își închipuie că personajul gîndit de el este cel bun, de aici posturi psihologice false, care se răsfrîng asupra jocului partenerului, din nepotrivit făcîndu-l strident.

● De o distribuție valoroasă s-a bucurat piesa lui Valentin Munteanu intitulată *Uitarea* (regia, Cristian Dicu), distribuție care n-a reușit să se salveze decît pe ea însăși — textul rămînînd acolo unde l-a lăsat autorul, adică în zona înropirii de dialog și de scene. Lipsă de simț al construcției și psihologiei sumare e tot ce ne mai amintim din dramoletă, restul, adică trama, e mai bine să cadă acolo unde indică și titlul, și totuși, o nouă tate în domeniul faptelor sociale, preluate

dramatic scenele de dragoste (declarații, reproșuri, refuzuri etc.) se petrec în cabinetul unei directoare de fabrică, care, culmea !, în ciuda acestor demersuri sentimentale repetate, reușește să rămână o demnă „tovarășă directoare“.

Constantin RADU-MARIA

Prețioase restituiri

Un capitol deosebit, de o particulară semnificație în activitatea culturală a radioului, îl reprezintă conservarea și readucerea periodică în sfera de interes a unor mari valori artistice din anii, din deceniile trecute.

În acest sens, emisiunii „Fonoteca de aur“ și realizatorului ei, Iulius Țundrea, le revin merite însemnate. Pentru iubitorii de teatru, emisiunea *Memoria Thaliei: mari actori în înregistrările radiofonice*, difuzată la sfârșitul lunii septembrie, a constituit prilejul unei rare, alese bucurii: reîntîlnirea — și, poate, pentru cei mai mulți dintre ascultători, întîlnirea — cu arta de strălucit relief, de înaltă

vibrație expresivă a unor actori cărora istoria teatrului românesc le datorează, și le-a acordat, locuri de onoare — George Vraca, Ion Manolescu, Agepsina Macri-Eftimiu, Lucia Sturdza Bulandra, Mihai Popescu. Fragmentele reproduse au avut meritul unei selecții inspirate, la fel de inspirată fiind ideea unui comentariu concis, competent, oferind reperele necesare, dar asumîndu-și cu discretă modestie rolul pe care la o bijuterie de preț îl are montura. Ne-am fi dorit, după încheierea emisiunii, medalioane mai ample ale fiecăruia dintre actorii evocați, ale altor personalități teatrale prezente, prin glasul lor, în „Fonoteca de aur“ a Radio-difuziunii. Poate, altă dată !

Cu același interes, cu aceeași firească emoție, am ascultat o înregistrare realizată în urmă cu trei decenii *Othello*, în regia artistică a lui Paul Stratilat, cu o distribuție strălucită, avînd în frunte pe Toma Dimitriu, Clody Berthola, Vladimir Maximilian, Gheorghe Storin, Forj Etterle, Constantin Bărbulescu, Alfred Demetriu. Departate de a avea doar merite de ordin documentar, istoric, spectacolul radiofonic se urmărea cu interes viu, cu atenția proaspătă cu care asisti la o premieră, nu doar cu pioșenia — firească și ea — de martor al unei evocări. Au impresionat o remarcabilă — și ades uitată azi — știință a rostirii expresive, în care fiecare semiton are pregnanță, o rafinată armonizare a vocilor, stabilirea unui autentic dialog, a comunicării nu doar între personaje, dar și între glasuri, între ritmuri și intensități vocale, între strigăt și șoaptă, între cuvînt și tăcere.

Cristina DUMITRESCU

Hasdeu,
75

În bizara sa casă din Cîmpina, în care i-a plăcut să se stingă ca un castelan solitar, B. P. Hasdeu s-a încredințat hagiografiei. În vara de-acum trei sferturi de veac, cultura română pierdea un titan care așteaptă, încă, o dreaptă așezare între spiritele noastre directoare. Lumina ar veni dintr-o

ediție critică a necuprinsei sale opere. Istoric, filolog, literat, ziarist, fapta lui, întocmai ca a lui Eliade, a deschis drumuri, a statornicit destine. Nici viața sa n-a fost evocată între copertile unei scrieri revelatorii.

Sîntem datori față de Hasdeu și noi, oamenii teatrului. Autorul dramei *Răzvan și Vidra* (cu care începe repertoriul nostru istoric) și al comediei *Trei crai de la răsărit*, saga-cele scrutaător al *Mîșcării literelor în leși* și autorul foiletoanelor teatrale din ziarele sale, *Satyru* sau

Columna lui Traian; animatorul care a îndreptat spre Teatrul Național timeri de viitor și de bine nu a inspirat, pînă azi, un studiu exhaustiv (capitolele din istoriile teatrului au în vedere doar „portretul“).

Colectivele specializate ale Academiei R.S.R. sînt singurele în drept să inițieze seria operelor savantului, după manuscrisele și cărțile (în mare parte, necercetate) din tezaurul academic și din fondul Arhivelor Statului.

I. N.